

บทที่ 1

บททั่วไป

สถานการณ์ทางการเมืองของประเทศกลุ่มอินโดจีนได้เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านของเรา เช่น เขมร เวียดนาม และลาว ได้เปลี่ยนแปลงการปกครองเข้าสู่ระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ การเปลี่ยนแปลงการปกครองของกลุ่มประเทศดังกล่าวก่อให้เกิดความขัดแย้งทางการเมือง และเกิดการต่อสู้กับฝ่ายตรงข้าม ที่มีอุดมการณ์และความคิดเห็นไม่ตรงกัน พวกที่ไม่เห็นด้วยกับลัทธิสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ก็ได้พยายามหนีร้อนมาพึ่งเย็น ซึ่งบุคคลเหล่านี้เองที่หลังไหลเข้ามายังประเทศไทยเป็นประจำแทบทุกเดือน และนานวันก็เพิ่มจำนวนมากขึ้นทุกขณะ ภาพที่สะท้อนให้เห็นตามบริเวณชายแดน คือสภาพชีวิตที่นำเวทนาอันเนื่องมาจากความอดอยาก ความตาย ความเจ็บไข้ และความพลัดพรากเพราะสงครามต่อเนื่อง ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาธรรมดาที่เกิดขึ้นทั่วโลกมิใช่แต่ในประเทศไทย ด้วยเหตุนี้จึงพิจารณาเห็นว่า สถานการณ์ของกลุ่มชาวอินโดจีนในปัจจุบัน เกี่ยวข้องกับประเทศไทยโดยตรงอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ จึงอาจเป็นประโยชน์ไม่มากนักอยู่ในเชิงกฎหมายในกรณีที่จะศึกษาว่า ในสายตาของกฎหมายแล้วบุคคลดังกล่าวมีสถานภาพอย่างไรในกฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมายไทย และเขาจะมีสิทธิหน้าที่การระงับข้อพิพาท และได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายดังกล่าวเพียงใด หรือเมื่อเขาก้าวเท้าเข้ามาในประเทศไทยเพียงก้าวเดียว จะมีกฎหมายฉบับใดที่ส่งผลกระทบต่อเขา และการปฏิบัติของประเทศไทยต่อบุคคลดังกล่าวเป็นไปในรูปใด เหล่านี้เป็นเพียงปัญหาส่วนน้อยที่น่าสนใจ และเป็นที่ยุติกันอย่างกว้างขวาง ทั้งในระดับชาติและระดับระหว่างประเทศ จึงสมควรที่จะให้ประชาชนมีความเข้าใจ และมีความตื่นตัวในปัญหาของชาติเราในทางที่ถูกต้อง เพื่อจะได้ช่วยกันแก้ไขปัญหาในทางที่ถูกต้องเพื่อจะได้ให้ผลในทางปฏิบัติมากที่สุด

ดังนั้น เพื่อให้เกิดความกระจ่างในการคลี่คลายในปัญหาต่าง ๆ ข้างต้น สมควรที่จะได้ทราบถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของผู้ลี้ภัยและผู้อพยพระหว่างประเทศ และในประเทศไทยในปัจจุบันเสียก่อน

ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของผู้ลี้ภัยและผู้อพยพระหว่างประเทศ

ประวัติความเป็นมาของผู้ลี้ภัยนั้นเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของมนุษยชาติ จากหลักฐานที่ปรากฏในคัมภีร์ไบเบิล เมื่อประมาณ 2,000 ปีมาแล้ว มนุษย์คู่แรกของโลก อันได้แก่ อาดัมและอีวา ได้กลายเป็นผู้ลี้ภัย เพราะถูกขับไล่ออกจากสวนอีเดน พระนางมาลีและโจเซฟ ท่องหาที่หลบซ่อนพักพิงในอียิปต์ พร้อมกับบุตรชาย¹ (พระเยซูคริสต์) และในเวลาต่อมาผู้ลี้ภัยจากอิสราเอลจำนวนหนึ่งจากทะเลทราย เข้ามาขอสถานที่ลี้ภัยในอียิปต์ตามลำดับ ฯลฯ

อย่างไรก็ดี ปรากฏว่ามีการหยิบยกปัญหาเรื่องผู้ลี้ภัยขึ้นมาพิจารณาในระดับประเทศ เมื่อครั้งสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1914 และยุติลงในปี ค.ศ. 1918 ทั้งนี้เนื่องจากการเกิดสงครามโลกครั้งนั้นได้ทำลายล้างชีวิตผู้คน และทรัพย์สินต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ทำให้ประชาชนผู้ได้รับภัยพิบัตินั้นเนื่องมาจากสงครามต้องพากันอพยพละทิ้งถิ่นฐานบ้านเรือนของตนไปแสวงหาที่อยู่ใหม่ที่ปลอดภัยกว่า หน่วยงานระหว่างประเทศหน่วยงานแรกที่รับผิดชอบช่วยเหลือผู้ลี้ภัยระหว่างสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง คือ คณะกรรมการกาชาดสากล (The International Committee of the Red Cross - ICRC) ซึ่งขณะนั้นเป็นองค์กรหนึ่งขึ้นอยู่กับองค์การสันนิบาตชาติ เมื่อสงครามโลกครั้งที่หนึ่งยุติลงแล้ว ต่อมาประมาณปี ค.ศ. 1921 องค์การสันนิบาตชาติ (League of Nations) ได้เข้ามารับหน้าที่แทน โดยช่วยเหลือผู้ลี้ภัยภายใต้การระงับที่หลัก 3 ประการ คือ

¹ Atle Grahl-Madsen, The Status of Refugees in International Law, Vol. 1, : Refugee Character (A.W. Sijthoff's Uitgeversmaatschappij) Netherlands, 1965. p. 9.

1. กำหนดนิยามคำว่า "ผู้ลี้ภัย"
2. ช่วยเหลือให้มีการกลับคืนสู่มาตุภูมิ หรือให้ตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศต่าง ๆ อันอาจจะรับผู้ลี้ภัยเหล่านั้นไปได้ รวมทั้งการพยายามหาทางที่จะให้บรรลุดังหนทางดังกล่าว
3. บรรเทาทุกข์ให้ผู้ลี้ภัย โดยการรับการช่วยเหลือจากประเทศผู้ให้ความร่วมมือในการบริจาคลังของต่าง ๆ¹

ภารกิจอันหนักยิ่งอันกับแรกของสันนิบาตชาติ คือ การช่วยเหลือผู้ลี้ภัยจากการปฏิวัติในรัสเซีย ตั้งแต่ ค.ศ. 1917 ซึ่งมีจำนวนประมาณหนึ่งล้านห้าแสนคน หลังจากนั้นยังมีภารกิจหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการให้ความช่วยเหลือแก่ประชากรชาวรัสเซียที่ตองการอพยพหนีภัยอันเกิดจากการรบพุ่งที่มีอยู่ตลอดเวลาในอาณาจักรรัสเซีย หลังจากที่มีการปฏิวัติโค่นล้มลงแล้ว ผู้ลี้ภัยเหล่านี้เป็นจำนวนมากได้พากันหลั่งไหลเข้าไปในทวีปยุโรป บางก็พากันอพยพหลุกหลานไปอยู่ในประเทศตุรกีในบริเวณเอเชียไมเนอร์ และมีบางพวกได้ลลอกไปถึงประเทศจีน

สังคมในประเทศกรีซในปี ค.ศ. 1922 ก็เช่นเดียวกัน ทำให้ชาวอาร์โมเนียนประมาณ 320,000 คน ได้พากันอพยพตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนที่ตนเคยครอบครองอยู่ตั้งแต่สมัยจักรวรรดิออตโตมานแตกสลายในปี ค.ศ. 1912 - 1913 ไปหาที่อยู่ใหม่ นอกจากนี้ยังมีพวกที่มีเชื้อสายมาจากชาวแอสซีเรียน (Assyriens) ประมาณ 30,000 คน และชนเผ่าอื่น ๆ ที่เคยอยู่ใต้การปกครองของตุรกีมาก่อน และอพยพหาที่ลี้ภัยใหม่

ปัญหาดังกล่าวทวีความรุนแรงมากขึ้น เห็นได้จากในปี 1933 มีผู้ลี้ภัยจำนวนหลายพันคน หลั่งไหลออกจากประเทศเยอรมันอีกครั้งหนึ่ง จนประเทศต่าง ๆ เห็นความ

¹ สมม พัทนะสิริ, "สิทธิในการขอลี้ภัยในดินแดนต่างประเทศ," วารสารกฎหมาย-จุฬาลงกรณ์, 5 (2523) : 90.

จำเป็นที่จะต้องจัดตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างรัฐบาลเพื่อช่วยเหลือผู้ลี้ภัยขึ้น เรียกว่า "The Intergovernmental Committee On Refugee (IGCR)" ในปี ค.ศ. 1938 (พ.ศ. 2481) โดยให้เป็นหน่วยงานที่ร่วมมือกับองค์การสันนิบาตชาติ รับผิดชอบช่วยเหลือผู้ลี้ภัยซึ่งหลบหนีภัยสงครามในยุโรป IGCR ได้ดำเนินการมาตรวจจนกระทั่งเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 และได้เป็นหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือผู้ลี้ภัยในระหว่างนั้น เช่น ให้ความช่วยเหลือให้ผู้ลี้ภัยเป็นจำนวนมาก ได้สามารถกลับไปสู่ถิ่นฐานบ้านเรือนของตนหลังจากที่ถูกนาซีเยอรมัน ในสมัยฮิตเลอร์รุกรานขับไล่ออกไปจากถิ่นฐานเดิมของตนอีกครั้งหนึ่ง ¹

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 สงบลงแล้ว ได้มีการตั้งหน่วยงานระหว่างประเทศอีกหลายหน่วย เพื่อช่วยเหลือผู้ลี้ภัยจากสงคราม อาทิเช่น หน่วยปฏิบัติการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์และส่งกลับคืนสู่ถิ่นฐานเดิมของสหประชาชาติ (The United Nations Relief and Rehabilitation Administration-UNRRA) ก่อตั้งเมื่อเดือนธันวาคม 1944 มีวัตถุประสงค์ที่จะวางโครงการ ประสานงานหรือดำเนินการที่จะเป็นเครื่องช่วยเหลือและบรรเทาทุกข์ผู้ลี้ภัยจากสงครามในทุกภูมิภาคที่เป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ โดยการส่งเสบียงอาหาร, เสื้อผ้า, เครื่องนุ่งห่ม, ยารักษาโรค และความช่วยเหลืออื่น ๆ ที่จำเป็นแก่ผู้ลี้ภัย แต่เนื่องจากเป็นงานใหญ่ จึงเกิดปัญหาการขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญ องค์การสหประชาชาติจึงให้องค์การผู้ลี้ภัยระหว่างประเทศ (The International Refugee Organization- IRO) รับหน้าที่ต่อจาก UNRRA เมื่อ ค.ศ. 1947 ถึง ค.ศ. 1952 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยให้ผู้ลี้ภัยได้กลับไปตั้งถิ่นฐานอย่างมั่นคง จึงได้อบรมวิชาความรู้ในการประกอบอาชีพสาขาต่าง ๆ ทั้งได้ให้บริการค่านามัย และดำเนินโครงการเพื่อการ

¹ สมพงษ์ ชูมาก อรรถิ นวลสุวรรณ, ปัญหาผู้ลี้ภัยอินโดจีน : ทาที่และการปฏิบัติของประเทศต่าง ๆ และองค์การระหว่างประเทศ, พิมพ์ครั้งที่ 1, (พระนคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526), หน้า 21-22.

คุ้มครองทางสังคมอีกด้วย ในปี ค.ศ. 1947 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ มีมติแสดงความปรารถนาที่จะให้องค์การสหประชาชาติพิจารณาถึงฐานะทางการ เมืองของ บุคคลที่ไม่ได้รับความคุ้มครองจากรัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการสูญเสีย หรือ ไร้สัญชาติ จากการริเริ่มนี้เลขาธิการสหประชาชาติ ได้เตรียมโครงการที่กษัตริย์สถานการณ เกี่ยวกับการคุ้มครองบุคคลไร้สัญชาติ และผู้ลี้ภัยทางการเมือง ตลอดจนเรื่องการออกกฎหมาย ภายในความสนธิสัญญาระหว่างประเทศ และให้เสนอเรื่องนี้ต่อคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคม เลขาธิการสหประชาชาติเสนอให้มีการตกลงความสนธิสัญญาเกี่ยวกับสถานภาพของบุคคลไร้สัญชาติ จะโดยนิตินัย หรือพฤตินัย และให้มีการจัดตั้งองค์การระหว่างประเทศ เพื่อการคุ้มครอง บุคคลประเภทนี้ ที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติจึงมีมติจัดตั้งสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัย- สหประชาชาติ (The United Nations High Commissioner for Refugee- UNHCR) เป็นสำนักงานซึ่งอยู่ภายใต้การดำเนินงานของสหประชาชาติ ได้รับหน้าที่ต่อจาก UNHCR จัดตั้งขึ้นเมื่อ วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2494 (ค.ศ. 1951) โดยที่ประชุมสมัชชาใหญ่- สหประชาชาติ ในปี ค.ศ. 1949 มติที่ 319 A (IV) ซึ่งหน่วยงานสุดท้ายนี้ยังคงปฏิบัติ การอยู่จนถึงปัจจุบัน ¹

วัตถุประสงค์ขององค์การข้าหลวงใหญ่ฯ ก็เพื่อจะให้การปกป้องผู้ลี้ภัยในสิทธิขั้นมูลฐาน บางประการตามที่ระบุไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ซึ่งอาจสรุปได้ดังนี้

ก. ให้ความคุ้มครองช่วยเหลือผู้ลี้ภัยทุกคน ไม่มีการเลือกปฏิบัติแก่ประการใด หรืออย่างน้อยผู้ที่ได้มีการยอมรับเป็นทางการแล้วว่าเป็นผู้ลี้ภัย

ข. ช่วยเหลือบุคคลอื่น ๆ ทั้งหมดที่ไม่อยู่ในประเทศของตนเอง หรือสามารถ ค้นพบว่าจะกำลังอยู่ในดินแดนอื่นที่มีใช้ประเทศของตน แต่มิได้มีความประสงค์ที่จะกลับคืนสู่ ภูมิลำเนาเดิมของตน เนื่องจากความกลัวที่จะถูกตัดสินลงโทษอย่างรุนแรง และไม่เป็นที่ธรรม

¹ "สิทธิในการขอลี้ภัยในดินแดนต่างประเทศ," อ้างแล้ว, หน้า 91.

อย่างไรก็ดีหน้าที่ขององค์การชาลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ ไม่คลุมถึงการช่วยเหลือของผู้ลี้ภัยปาเลสไตน์ และไม่คลุมถึงผู้ลี้ภัยที่สามารถเข้าไปหลบหนีภัยในประเทศอื่น ๆ โดยได้รับสิทธิเสมือนหนึ่งพลเมืองของประเทศนั้น ๆ เช่น พวกที่อยู่ในประเทศอินเดียและปากีสถาน เป็นต้น¹

มีข้อสังเกตว่า ความคุ้มครองทางการทูตของบุคคลที่มีรัฐบาลรับรอง (Diplomatic Protection) กับความคุ้มครองระหว่างประเทศ มีที่แตกต่างกันคือ

ประการแรก ความคุ้มครองทางการทูตของบุคคลมีวัตถุประสงค์ เพื่อห้ามการกระทำละเมิดต่อบุคคลในสัญชาติของรัฐนั้น ทั้งนี้เพราะกฎหมายระหว่างประเทศ ผู้ที่จะใช้สิทธิเรียกร้องให้แก่เอกชนที่เสียหายต้องเป็นรัฐที่เอกชนนั้นมีสัญชาติ และรัฐหนึ่งถือเป็นการกระทำละเมิดต่อรัฐไม่ใช่ต่อบุคคลนั้น ๆ แต่การคุ้มครองระหว่างประเทศต่อบุคคลที่ปราศจากการคุ้มครองจากรัฐใด เช่นผู้ลี้ภัยนั้น ความช่วยเหลือต่อบุคคลดังกล่าว อยู่ภายใต้การคุ้มครองขององค์การระหว่างประเทศ เช่น องค์การชาลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ โดยปฏิบัติตามคำสั่งของที่ประชุมสมัชชา หรือคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคม โดยมีขอบอำนาจหน้าที่ตามสนธิสัญญาที่กำหนดไว้ให้

ประการที่สอง การคุ้มครองทางการทูตที่ให้แก่บุคคลที่มีรัฐบาลรับรอง เป็นสิทธิที่ถือเป็นหลักจารีตประเพณีในกฎหมายระหว่างประเทศ และได้บัญญัติไว้ในกฎหมายภายในของประเทศ แต่ความคุ้มครองที่ได้จากองค์การระหว่างประเทศ มาจากการร้องขอซึ่งเป็น

¹ ปัญหาผู้ลี้ภัยจีน : หน้าที่และการปฏิบัติของ ประเทศต่าง ๆ และองค์การระหว่างประเทศ, อางแวง, หน้า 36.

หลักแห่งศีลธรรม และเป็นการขอความเห็นใจซึ่งกันและกัน¹ โดยองค์การระหว่างประเทศ
มาจากสนธิสัญญาหรือข้อตกลง²

ในการช่วยเหลือผู้ลี้ภัยขององค์การข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาตินั้น
ข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติอาศัยข้อบังคับตามที่ระบุไว้ในธรรมนูญของสำนักงาน
ข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. 1950 เป็นหลัก ซึ่งธรรมนูญดังกล่าว นอก
จากจะระบุถึงอำนาจของข้าหลวงใหญ่แล้ว ยังได้บัญญัติหน้าที่ของข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่ง-
สหประชาชาติอีกด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ประกันใน "การคุ้มครองผู้ลี้ภัยที่อยู่ในความดูแลของ
ข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ" แต่ไม่ใคร่ระบุให้ข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ
เข้าไปแทรกแซงโดยตรงในการดำเนินการให้ความสนับสนุน หรือการให้คำแนะนำแก่ผู้ลี้ภัย

กล่าวโดยสรุปแล้วข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติมีอำนาจหน้าที่ในการ
สนับสนุนให้รัฐบาลของประเทศต่าง ๆ ให้เขาภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยสถานะของผู้ลี้ภัย
ค.ศ. 1951 และพิธีสารว่าด้วยสถานะภาพของผู้ลี้ภัย ค.ศ. 1967 และหาทางให้บท
บัญญัติของอนุสัญญานี้ได้รับการยอมรับ เพื่อปรับปรุงให้ผู้ลี้ภัยมีความเป็นอยู่ดีขึ้น (ดังจะ
เห็นได้จากการที่ข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติได้ใช้ความพยายามเป็นอย่างยิ่งที่
จะชักจูงให้รัฐบาลไทยคล้อยตามมติของสมัชชาสหประชาชาติ กรณีให้ความช่วยเหลือ
ผู้ลี้ภัย) ทั้งนี้ประเทศสมาชิกคำหนึ่งถึงสถานภาพทางกฎหมายของผู้ลี้ภัย โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งการไม่ผลักดันให้ผู้ลี้ภัยกลับไปยังประเทศที่ชีวิตของคนจะได้รับอันตราย และ
ให้ผู้ลี้ภัยได้รับการปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ในกฎหมายระหว่างประเทศ หลักกฎหมาย

¹ สุชาปดี สัตตคบุศย์, กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง, (กรุงเทพ-
มหานคร : ภาควิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), 2522, หน้า 114-115.

² โกลด์ โสภากย์วิจิตร, "สิทธิผู้ลี้ภัย" กฎหมาย 4 (2522) : 46-47.

ของรัฐมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ รวมทั้งการสนับสนุนให้การช่วยเหลือในความคิดริเริ่มของเจ้าหน้าที่ของรัฐและของเอกชน ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการส่งคืนผู้ลี้ภัยกลับถิ่นฐานตามความพอใจ หรือโดยที่ผู้ลี้ภัยผสมผสานเข้ากับประเทศที่ผู้ลี้ภัยจะเข้าไปพักพิง เช่น มีการสอนภาษาของประเทศที่ผู้ลี้ภัยเข้าไปอยู่ รวมทั้งการฝึกวิชาชีพต่าง ๆ ให้ด้วย เพราะหากไม่มีงานทำเป็นหลักแหล่งแล้ว ผู้อพยพนั้นจะไม่มีสิทธิได้รับสัญชาติของประเทศนั้น

อย่างไรก็ดีการที่จะให้การคุ้มครองช่วยเหลือผู้ลี้ภัยเกิดประสิทธิภาพนั้น UNHCR นักอภัยความร่วมมือจากประเทศที่เป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพของผู้ลี้ภัย ค.ศ. 1951 (Convention Relating to the Status of Refugees) (พ.ศ. 2494) และพิธีสารว่าด้วยสถานภาพของผู้ลี้ภัย (Protocol Relating to the Status of Refugees, 1967) (พ.ศ. 2519) เป็นส่วนใหญ่ ดังที่ระบุไว้ใน มาตรา 35 ของอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพของผู้ลี้ภัย ค.ศ. 1951 ว่า "รัฐภาคีผู้เข้าสัตย์ปฏิญาณรับรองที่จะให้ความร่วมมือกับสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ หรือหน่วยงานอื่นของสหประชาชาติ ซึ่งจะรับช่วงสืบต่องานในการปฏิบัติการกิจ และโดยเฉพาะในการช่วยเหลือให้ความสะดวกในหน้าที่อำนาจการประยุกต์บทบัญญัติแห่งอนุสัญญานี้"

อนึ่ง ประเทศที่มีได้เป็นภาคีในกรมสารระหว่างประเทศทั้ง 2 ฉบับ อาจขอความช่วยเหลือจากข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติในด้านการให้ความคุ้มครองแก่บุคคลที่อพยพหลบหนีภัยเข้ามาในประเทศนั้นได้ โดยทำความตกลงระหว่างข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ และรัฐบาลของประเทศนั้น ๆ เช่น ประเทศไทยซึ่งมิได้เป็นภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพของผู้ลี้ภัย ค.ศ. 1951 และพิธีสารว่าด้วยสถานภาพของประเทศไทย ได้กระทำข้อตกลงกับองค์การข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ ในอันที่จะช่วยเหลือผู้อพยพชาวอินโดจีนในประเทศ เมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม ค.ศ. 1975 เป็นคน¹

¹ สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ, กรุงเทพฯ. ภาคผนวก ค.

ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของผู้ลี้ภัยและผู้อพยพในประเทศไทย

ปัญหาเกี่ยวกับผู้อพยพมิใช่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นใหม่ หากแต่เป็นปัญหาที่ประชาชนชาวไทยมิได้ให้ความสนใจเท่าที่ควร เพราะมีใก้อให้เกิดผลกระทบรุนแรงนัก และพอที่จะแก้ไขได้ เนื่องจากผู้อพยพที่เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารในสมัยก่อน มีจำนวนไม่มากนัก ในขณะที่ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศไทยในสมัยนั้นยังมีอยู่อย่างเหลือเฟือ เมื่อเทียบกับจำนวนประชากรอันน้อยนิด ทั้งผู้อพยพดังกล่าวก็สามารถปรับตัวให้ผสมผสานเข้ากับวัฒนธรรมประเพณีของชาวไทยเป็นอย่างดี จนในที่สุดก็กลมกลืนเป็นคนไทยไปเกือบหมดสิ้นแล้ว อย่างไรก็ตาม ปัญหาเกี่ยวกับผู้อพยพลี้ภัยดังกล่าว เพิ่งจะได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางจากสื่อมวลชนและประชาชน เมื่อประมาณ พ.ศ. 2517 เพราะสาเหตุของการอพยพชาวอินโดจีนรุ่นใหม่เมื่อไม่นานมานี้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเมืองระหว่างประเทศเป็นอย่างมาก

อย่างไรก็ดี ดูเป็นการเข้าใจผิด หากเรากำหนดถึงผู้อพยพในประเทศไทยแต่เฉพาะบุคคลที่ไกล่หลังไหลเข้ามาจากประเทศลาว เวียดนาม และกัมพูชา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 ตามความจริงแล้วประวัติศาสตร์แสดงให้เห็นว่า มีผู้อพยพชนชาติต่าง ๆ ที่เข้ามาในประเทศไทยมากกว่าที่กล่าวข้างต้น และเมื่อศึกษาประวัติศาสตร์ชาติไทยให้ไกลกว่านั้น อาจทำให้เกิดความแปลกใจได้ว่าบรรพบุรุษของชนชาติไทยก็เคยตกอยู่ในสภาพของผู้อพยพเช่นกัน¹ จากจดหมายเหตุจีนโบราณกล่าวว่า "ประวัติศาสตร์ของชนชาติไทยนั้นเก่าแก่มาก เมื่อ

¹ ดินกำเนิดของคนไทยนับแต่อดีตถึงปัจจุบัน ประมวลเป็นกลุ่มความเชื่อในเรื่องนี้ 5 ทฤษฎี ซึ่งแต่ละทฤษฎีก็ล้วนแต่มีเหตุผลในการสรุป ทฤษฎีที่กล่าวต่อไปเป็นเพียงทฤษฎีหนึ่งเท่านั้น ใน ภาณุจินี ละอองตรี, "ดินกำเนิดของคนไทย : พรหมแดนแห่งความรู้," วารสารธรรมศาสตร์ 2 (มิถุนายน 2524) : 4-5.

ประมาณ 850 ปี ก่อนคริสตกักราช (370 ปี ก่อนพุทธศักราช) ภูมิภาคนี้ของชนชาติไทย
 อยู่ลุ่มแม่น้ำเหลือง (Yellow Sea) ซึ่งเป็นท้องที่มณฑลฮูเป่และมณฑลโฮนาแห่งประเทศจีน
 ในปัจจุบัน ในสมัยเดียวกันนั้นชนชาติจีนได้อพยพมาตั้งภูมิลำเนาอยู่ตามที่ราบในลุ่มแม่น้ำ
 เหลืองตอนเหนือ ซึ่งบัดนี้เรียกว่า มณฑลแกนซู่ (อยู่เหนือมณฑลเสฉวน ติดต่อกับธิเบต)
 โดยถูกพวกทาคูกราน จึงไครนมาและปะทะกับพวกไทยเข้าจึงเกิดต่อสู้กันมาช้านาน
 พวกไทยมีจำนวนน้อยและมีฝีมืออ่อนกว่าจีน สู้จีนไม่ได้จึงพากันร่นมาข้างใต้โดยทางต่าง ๆ
 กัน เมื่อประมาณ 2,000 ปี ล่วงมาแล้ว

พวกไทยส่วนมากร่นลงมาตามแม่น้ำแยงซี (Yangtze Kiang) เข้าไปตั้งอยู่
 ในมณฑลยูนนาน ณ ที่นั้นได้ต่อสู้กับพวกพื้นเมืองเดิมเป็นเวลานาน ในที่สุดได้ตั้งอาณาจักร
 ขึ้นเรียกว่า อาณาจักรนานเจา (Nan Chow) ในท้องที่ที่เรียกว่า โกสัมพี (Kosamphi)
 และตั้งเมืองทาลีฟู (Tali-Fu) เป็นเมืองหลวง ต่อมาเมืองหลวงนั้นก็ได้อพยพไปตั้งที่
 ฟูเออร์ฟู (Fu-erh-fu) อาณาจักรนี้ครอบครองที่มณฑลยูนนานทั้งหมดและท้องที่ตอนเหนือ
 ของพม่า และตอนเหนือของสิบสองปันนา

อาณาจักรไทยในสมัยที่กล่าวนี้เจริญรุ่งเรืองมาก มีการปกครองเป็นปึกแผ่น
 และทั้งมีอำนาจปกครองดินแดนตลอดถึงตอนตะวันออกในธิเบตด้วย อาณาจักรทั้ง 3 นี้
 (ไทแก่ ไทย ธิเบต จีน) ได้เกิดการต่อสู้ซึ่งกันมาช้านาน บางคราวก็เป็นไมตรีกัน
 บางคราวก็สู้รบกับชาติตาคูกรานเข้ามา ระยะเวลาที่ไทยต่อสู้ซึ่งกันอยู่นี้เป็นเวลา
 นานประมาณถึง 400 ปีเศษ

แต่อย่างไรก็ดี เมื่อจีนยกสงครามหนักขึ้น ชนชาติไทยก็จำต้องอพยพ
 ทางใต้ มาตั้งอาณาจักรขึ้นที่เมืองเชียงแสน (Chieng Sen) บนฝั่งแม่น้ำโขงภาย
 หลังได้ต่อสู้กับพวกขอม ต่อมาอีกนานหลายร้อยปี แก่อาณาจักรไทยที่เลื่อนลงมาตั้ง

ใหม่นี้ชื่อเมืองหลวง เปลี่ยนแปลงไปตามสมัย ต่อจากนั้นได้ย้ายไปทางตะวันตกเฉียงใต้ และตั้งอาณาจักรขึ้นที่ลุ่มแม่น้ำสาละวิน (Salween) มีเมืองเว้ากาม (Phou Kam) เป็นเมืองหลวง โดยมีพวกขอมยกมารุกรานหนักขึ้น และไทยอีกพวกก็ได้มาสร้างเมืองเชียงใหม่อันที่แม่น้ำปิง (Me Ping)

การอพยพลงมาทางใต้หาได้หยุดยั้งไม่ ยังคงอพยพรื่อยมา คือลงมาตามลำน้ำเจ้าพระยา จนถึงอาณาจักรไทยอันมีอำนาจขึ้นทางใต้ มีเมืองสุโขทัยเป็นราชธานี เมื่อราว พ.ศ. 1781 ต่อมาประมาณ 100 ปีเศษ จึงมีการสถาปนากรุงศรีอยุธยา (Ayuthaya) เป็นเมืองหลวง ประมาณ ค.ศ. 1347 (พ.ศ. 1890) ในรัชกาลของพระเจ้าอู่ทอง และต่อมาได้เลื่อนเมืองหลวงมาตั้งที่บางกอก (ธนบุรีและกรุงเทพฯ เป็นลำดับ) อันเป็นที่ที่มีความเจริญยิ่งในอาณาจักรไทยในปัจจุบันนี้...¹

อนึ่ง หลังจากที่พระเจ้าอู่ทองขึ้นครองราชย์รื่อยมา ก็ได้มีผู้อพยพชนชาติต่าง ๆ เข้ามาในราชอาณาจักรไทย เพื่อหลบภัยหนีภัยอยู่มิได้ซากสาย คงจะเห็นได้จากประวัติศาสตร์ในแต่ละยุคสมัยดังนี้²

ก. สมัยกรุงศรีอยุธยา

1. รัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์ (ศักราช 1018) จากพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับระจิกพรดิพงษ์ ได้กล่าวไว้ว่า "...ในปีจอสัมฤทธิศก แหกแมนางกระเบาอันอยู่เมืองกัมพูชประเทศ หาที่พึ่งที่พำนักมิได้ และพญาราชภักดี พญาโตะกาหนึ่ง

¹ วิลเลียม คลิฟตัน ก็อคก์, ชนชาติไทย, แปลโดย หลวงแพทยนิติสรณ์, (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2520), หน้า 146-147.

² ในที่นี้ผู้เขียนขอชี้ให้เห็นเฉพาะความเป็นมา และข้อมูลรายละเอียดของผู้อพยพตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ก่อนกัน (สมัยสมบูรณาญาสิทธิราช) เท่านั้น ส่วนความเป็นมาของผู้อพยพในช่วงหลังจากนั้นจะได้กล่าวโดยละเอียดในบทต่อไป.

พญานครหลวงหนึ่ง ศรีกาคะหนึ่ง ไปข้างหนึ่ง คุณสกรรจ้อยพเพ็ญร้อยสิบสามคน มาขอ
เป็นข้าเข้าสู่พระราชสมภาร แลทรงพระกรุณาพระราชทานเครื่องอุปโภคบริโภค แล
อาหารทั้งปวงแลโรนาคำให้ทำกินเลี้ยงอาคมาภาพทุกคนมิได้แคลนเคือง

ลุถึงราช 1021 ปีกุนเอกศก หลวงกำเวปพระไพโรหนึ่ง หลวงจงราชา-
หนึ่ง หลวงโสมหนึ่ง หลวงราชกุมารหนึ่ง หลวงราชเสนาหนึ่ง หลวงเสนาวิชัยหนึ่ง แล
ขุนหมื่นกับควยสกรรจ้อยพสองพันสองร้อยสิบสี่คน แลสังฆราชาสคนธอันเป็นญาติมิตร
พรรคพวกด้วยนักจันกับนักนี้ แลนักวรอุทัย แลนักอำมรทูลาน ทั้งห้าที่พิทมิได้ก็นำสมัคร
พรรคพวกทั้งหลวงมาสู่พระราชสมภาร ทรงพระกรุณาโปรดพระ ราชทานเครื่องอุปโภค
บริโภคทั้งปวงแลสังฆราชาสคนธ แลญาติสนิทแลสมัครพรรคพวกทั้งปวง ซึ่งมาสู่
พระราชสมภารนั้นได้รับพระราชทานโดยอันกับถ้วนทั้งปวง แลให้สังฆราชาสคนธอยู่
อารามวัดพระนอนแทนอารามวัดเจ้าพญาไทย แลพระราชทานอุปโภคบริโภคเจียด
แลเครื่องเจียดแก่กันนี้ แลนักวรอุทัย นักอำมร แลพระราชทานแก่หลวงขุนหมื่นผู้มีความ
สวามิภักดิ์ แลสกรรจ้อยพทั้งปวงให้ทำกินในถิ่นฐานที่ขอบกล แลมิได้เคืองแคลนสิ่งใด..."¹

อนึ่ง ในปีชวด พ.ศ. 2121 พระยาละแวกนักพระสัญญาให้กองทัพเรือ
ยกมาตีเมืองเพชรบุรี ในขณะนั้นมีขุนนางจีนผู้ใหญ่คนหนึ่งชื่อพระยาจีนจันตุ รับราชการ
อยู่ในเมืองละแวก เขารับอาสายกกองทัพไปตีเมืองเพชรบุรีให้ได้ ถึงกับให้ตั้งทัพไว้
แก่พระยาละแวกนักพระสัญญาว่า "ถ้ายกกองทัพไปตีเอาเมืองเพชรบุรีคราวนี้ไม่ได้ขอ
ถวายชีวิต" พระยาละแวกนักพระสัญญาได้ฟังพระยาจีนจันตุพูดเช่นนั้น จึงมีความชื่นชม
ยินดี ครั้นถึงปีชวด พ.ศ. 2121 พระยาละแวกนักพระสัญญาให้กระเตรียมกำลัง และ

¹ พระจักรพรรดิพงศ์ (จาก), พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา,
(กรุงเทพมหานคร : องค์การการค้าคุรุสภา, 2504), 2 : 467-468.

จัดเป็นกองทัพเรือจำนวนพลประมาณ 30,000 คน เมื่อเตรียมเสร็จแล้วจึงให้พระยา-
อุเทศราช และพระยาจีนจันตุเป็นแม่ทัพ ยกกองทัพเรือเข้าไปตีเมืองเพชรบุรีของกรุงศรี-
อยุธยาในปีนั้นเอง

ฝ่ายพระศรีสุนทรภูชาไชย เจ้าเมืองเพชรบุรี และกรรมการเมืองทั้งหลาย
เมื่อได้ทราบข่าวว่าข้าศึกยกกองทัพเข้ามา จึงจัดกองทัพออกรบข้าศึก และไต่ถามการต่อสู้
กับกองทัพของพระยาอุเทศราช และพระยาจีนจันตุเป็นสามารภ กำลังของพระยาอุเทศราช
และพระยาจีนจันตุกองทัพศัสตราวุธมากเจ็บล้มตายเป็นอันมาก พระยาอุเทศราชจึงปรึกษา
กับพระยาจีนจันตุว่า "การจะตีเมืองเพชรบุรีก็ไปให้ไต่ครวนี้เห็นว่าเหลือกำลัง และ
จะตองเสียกำลังพลมาก เพราะไทยทำการต่อสู้เข้มแข็งมาก" พระยาจีนจันตุจึงกล่าวว่า
"ไต่ให้ทัพขณแก่พระยาละแวกนั้พระสัฎฐาว่า จะตองตีเอาเมืองเพชรบุรีให้ไต่ ถ้ามีไต่
เมืองเพชรบุรีในคราวนี้จะตองถึงซึ่งชีวิต" พระยาอุเทศราชจึงกล่าวว่า "เราก็ไต่ยก
กำลังเข้าตีเอาเมืองเพชรบุรี ถึงสองครั้งแล้วก็ไม่สำเร็จ เมื่อท่านไต่ให้ทัพขณไว้
เช่นนี้ ก็จำเป็นตองช่วยกันคืออีกครั้งหนึ่ง ถ้าตีเอาเมืองมิได้ครั้งนี้ก็จะเสียกำลังพลไปอีก
มิใช่น้อย และเห็นว่าถ้าอีกครั้งไม่สำเร็จก็ควรจะยกทัพกลับ" พระยาจีนจันตุได้ฟัง
คั้งนั้นก็ใจ คั้งนั้นเมื่อไต่ปรึกษากตกลงกันเรียบร้อยแล้ว จึงยกกำลังเข้าตีเอาเมืองเพชรบุรี
อีกครั้งหนึ่ง แต่ฝ่ายไทยก็ไต่ยอมไป ทำให้กำลังพลของพระยาอุเทศราชและพระยาจีนจันตุ
ตองศัสตราวุธมากเจ็บล้มตายไปเป็นอันมาก และตีเอาเมืองเพชรบุรีมิได้ เพราะ
พระศรีสุนทรภูชาไชย เจ้าเมืองเพชรบุรี และกรรมการเมืองทั้งหลายมีความสามัคคี
กลมเกลียวกันก็จึงสามารถป้องกันเมืองเพชรบุรีไว้ได้

เมื่อพระยาอุเทศราช และพระยาจีนจันตุตีเอาเมืองเพชรบุรีมิได้คาม
ขตตกลงกันนั้น จึงเลิกทัพกลับไปยังเมืองละแวก ฝ่ายพระยาจีนจันตุมีความเกรงกลัว
พระยาละแวกนั้พระสัฎฐาจะเอาไทยแอกน จึงหาครอบครัวอพยพลี้ภัยเข้ามาในพระนคร-
ศรีอยุธยา ขอพึ่งพระบารมีของสมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราช เมื่อสมเด็จพระมหา-

ธรรมราชาธิราชทราบว่า พระยาจีนจันตุ แมตพระยาละแวกนักพระสัญญาสิทธิ์ชัยเช่นนั้น ก็มิได้ทรงพระพิโรธแก่ประการใด กลับทรงพระมหากรุณาธิคุณชุบเลี้ยง และพระราชทานที่พักอาศัยแก่พระยาจีนจันตุอย่างสุขสบายทุกอย่างทุกประการ¹

2. รัชสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 (พ.ศ. 2055) จากหนังสือประวัติศาสตร์ไทยไต่ถลาว่าไว้ว่า "ขณะนั้นกษัตริย์เขมรคือ สมเด็จพระศรีสุนทรธรรมาธิราช รามาธิบดี ถูกเจ้ากัน (บุตรมนตรีในเมืองปาสาน) จับไปสำเร็จโทษพระเจ้าจันทราชา (อนุชาพระศรีสุรบท) จึงหนีมาขอพึ่งพระบรมโพธิสมภารในกรุงศรีอยุธยา จนพระชนมายุได้ 31 ปี จึงขอพระราชทานกองทัพไทยไปกอบกู้ราชบัลลังก์ครองเมืองอมราวดีจันทบูร (โพธิสัตว์) ในปี 2069 จึงยกทัพไปตีเมืองพนมเปญได้ชัยชนะ ต่อมาในปี พ.ศ. 2071 เขมรได้ย้ายเมืองหลวงไปอยู่เมืองละแวก (หรือลงแวก)²

ข. สมัยกรุงธนบุรี

จากหนังสือประวัติศาสตร์ไทยไต่ถลาว่าไว้ว่า "ในครั้งนั้นราชอาณาจักรลาว อันมีเมืองหลวงพระบาง และเวียงจันทน์ (หรือกรุงศรีสัตนาคณหุต) เป็นเมืองสำคัญ ไต่ตกเป็นประเทศราชของไทยในคอนสมัยกรุงธนบุรี ใน พ.ศ. 2321 สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี โปรดฯ ให้สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก และเจ้าพระยาสุรสีห์ยกทัพไปตีเมืองเวียงจันทน์ หลวงพระบาง ซึ่งเป็นอริกัน เมืองเวียงจันทน์ได้แต่งตั้งกษัตริย์มาช่วยไทยรบ และได้ขอสวามิภักดิ์เป็นเมืองขึ้นของไทยด้วย เมื่อเสร็จสงครามไทยไต่ถลา

¹ ราชมนู, "ที่ละแวก," ยุทธภูมิ 10 (พฤษภาคม, 2522) : 11-12.

² ไพฑูรย์ มีกุล, "ประวัติศาสตร์ไทย" (มหาสารคาม : บริษัทการพิมพ์, 2512), หน้า 197.

ตอนครอบครัวลาว กับทั้งราชบุตรธิดาวงศ์านวงศ์ และขุนนางท้าวเพี้ยทั้งปวง และได้
อัญเชิญพระพุทธรูปสำคัญจากเวียงจันทน์ คือ พระแก้วมรกต (พระพุทธรูปทองคำสัมฤทธิ์
เข้ามาประดิษฐาน ณ กรุงธนบุรี..."¹

ใน พ.ศ. 2316 เกิดกบฏไทรแค้นขึ้นในญวนใต้ พวกกบฏยึดเมืองไซ่งอน
องเชียงซุนของชายอุปราชของเมืองเว้ ไ้หลบหนีเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารของสมเด็จพระ
พระเจ้ากรุงธนบุรี แต่ในตอนปลายรัชกาลถูกประหารชีวิต เพราะมีผู้กราบบังคมทูลว่า
องเชียงซุนคิดจะหนีออกไปจากประเทศไทย²

ใน พ.ศ. 2317 พระเจ้าอลองพญาทำสงครามชนะมอญได้เป็นใหญ่ในพม่า
จึงมีความขัดเคืองที่จะทำลายล้างพวกมอญให้หมดแผ่นดินพม่า เมื่อมอญถูกพม่ากดขี่เข้มแข็ง
ทาง ๆ และไม่มีกำลังพอจะสู้พม่าได้ จึงอพยพหนีเข้ามาอยู่ในเมืองไทย ดังเช่น
พระยาเจ่ง ซึ่งอพยพเข้ามาในกรุงธนบุรี เมื่อปีมะเมียฉศก จุลศักราช 1136 (พ.ศ. 2317)³

ค. สมัยรัตนโกสินทร์ ยุคสมบูรณาญาสิทธิราช

1. รัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (รัชกาลที่ 1) ใน
รัชกาลของพระองค์ เจ้าครองนครไซ่งอน เจ้าชายของสกุลเหงียน ซึ่งเป็นหลานอาของ
องเชียงซุน ชื่อ เหงียนอาน หรือองค์เชียงสือ ไ้หลบหนีภัยการเมืองในเมืองญวนมาขอ

¹ วิชาสงศ์ พงศ์บุตร, "ประวัติศาสตร์ไทย," ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
(กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2519), หน้า 312-313.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 308.

³ "มอญที่เกี่ยวกับไทย" พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพคุณหญิง
ชุติมา สุริยสิทธิ์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ศิwap, 2512), หน้า 1-2.

ฟังความคุ้มครองของไทย ใน พ.ศ. 2326 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
พระราชทานที่ให้ตั้งบ้านเรือน อยู่ทางทิศใต้บ้านถนนสำโรง ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา
(ปัจจุบันคือตรอกกับตันบุช) ซอยแยกจากถนนเจริญกรุง สี่พระยา ซึ่งต่อมาพระราชทาน
ให้เป็นที่ตั้งของสถานกงสุลโปรตุเกส¹

2. รัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ 2)

พระเจ้าปะดุงได้แต่งตั้งพมกคนหนึ่งลงมา เป็นเจ้าเมืองเมาะตะมะ พม่าเมืองเมาะตะมะ
ผู้นั้นเบียดเบียนพมกมอญให้ได้รับความเดือดร้อนต่าง ๆ พมกมอญไม่มีกำลังพอจะต่อสู้พม่า
ได้ มอญที่เป็นเจ้าเมืองขึ้นและกรรมการหลายคนมีสติงสอดเบาเป็นหัวหน้าปรึกษาร่วม
กันว่าจะอพยพครอบครัวสมัครพรรคพวกเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิ์อยู่ในกรุงสยาม สติงสอดเบา
มีหนังสือฉบับเข้ามาถึงพระยาภาณุพนบุรี เมื่อ ๗ เดือน 11 ปีจอ ศกจุลศักราช 1176
พ.ศ. 2357 พระยาภาณุพนบุรีจึงมีหนังสือฉบับตอบสติงสอดเบาว่า ตามมอญเดือดร้อนก็
ให้อพยพเข้ามาได้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงพระกรุณาโปรดรับเป็นที่พึ่ง
ให้พมกมอญได้อยู่ในพระราชอาณาจักรโดยความผาสุก ครั้นถึงปีกุน สัปตศก จุลศักราช
1177 พ.ศ. 2358 พมกมอญที่เมืองเมาะตะมะถูกพม่าชนขึ้นเข้า จึงพร้อมใจกัน
จับเจ้าเมืองกรรมการพม่าฆ่าเสียแล้วพากันอพยพครอบครัวเข้ามาในพระราชอาณาจักร
เดินเข้ามาทางเมืองตากบาง ทางเมืองอุทัยธานีบ้าง แต่ส่วนใหญ่มาทางด่านพระเจดีย์-
สามองค์ เข้าแขวงเมืองกาญจนบุรี เมื่อได้ทรงทราบข่าวว่า ครั้นมอญอพยพเข้ามา
จึงโปรดให้กรมพระราชวังสถานมงคลเสด็จขึ้นไปคอยรับครอบครัวมอญอยู่ที่เมืองนนทบุรี จัดจาก
และไม้สำหรับสร้างบ้านเรือน และเสบียงอาหาร ของพระราชทานขึ้นไปพร้อม เสด็จ
ทางเมืองกาญจนบุรี โปรดให้สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้ามกุฎ คุมไพร่พลสำหรับ

¹ "ประวัติศาสตร์ไทย," อ้างแล้ว, หน้า 308.

ป้องกันควมอญ และเสบียงอาหารของพระราชทานออกไปรับควมอญ ทางหนึ่ง โปรดให้ เจ้าท่ากรมหลวงพิทักษมนตรี เป็นผู้ใหญ่เสด็จกำกับไปควม ทางเมืองตากนั้นโปรดให้ เจ้าพระยาภูธร ที่สมุหนายกเป็นผู้ขึ้นไปรับควมอญถึงเมืองนนทบุรี เมื่อ ๗ วันพุธ เดือน 9 แรม 3 ค่ำ ปีกุน สัปตศก จุลศักราช 1177 พ.ศ. 2358 เป็นจำนวนคน 40,000 เกษ โปรดให้ตั้งภูมิลำเนาอยู่ในแขวงเมืองพุมธานีบ้าง เมืองนนทบุรีบ้าง เมืองนคร เมืองจันทร์ บ้าง สมิ้งสอดเบาที่เป็นหัวหน้านั้น ทรงพระกรุณาโปรดคั้งให้เป็นพระยาวรคันสารตั้งนาย สามัญที่ เป็นผู้ใหญ่มียศอยู่ในเมืองเดิม ก็ทรงพระกรุณาโปรดคั้งให้เป็นพระยาทุกคน ¹

3. หลังจากรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย จนถึง สมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) ก็ได้มีชาวจีนอพยพเข้ามา เป็นจำนวนมากขึ้น และมีไชยชาติสาย อยางไรก็ดีปัญหาของผู้อพยพในช่วงประวัติศาสตร์จนถึงสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชก็มีได้เป็นปัญหาใหญ่ การแก้ไขปัญหาก็มีใคอาศัยความช่วยเหลือจากองค์การสหประชาชาติ หรือองค์การชาหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ ซึ่งเพิ่งจะ ก่อตั้งขึ้นในระยะหลัง หากแต่เป็นการแก้ไขปัญหาโดยลำพัง โดยคำนึงถึงหลักมนุษยธรรม และศีลธรรมเป็นที่ตั้ง ² และต่อมาเมื่อมีการอยู่ร่วมกันเป็นระยะเวลานานก็จะเกิดความ สัมพันธ์ผสมกลมกลืนระหว่างชนกลุ่มน้อยกับชนกลุ่มใหญ่ทาง สังคมและวัฒนธรรม (Assimilation) ในที่สุด

¹ "มอญที่เกี่ยวกับไทย", อ้างแล้ว, หน้า 115-116.

² ประวัติศาสตร์ไทยไค้บันทึกไว้เป็นหลักฐานในหลักศิลาจารึกสมัยสุโขทัยว่า "ไค้ชาเลือกชาเลือกคี่บ่มาบ่ตี" อันแสดงให้ เห็นว่า ไทยนั้นมีหลักกฎหมายมนุษยธรรมแต่โบราณกาล และแสดงให้ เห็นว่าไทยปฏิบัติต่อชาติก่และผู้นเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร ทั้งมอญ, อุยก, เขมร และลาวเป็นอยางคี่.

สำหรับความเป็นมาของผู้พยพิในสมัยการปกครองระบอบประชาธิปไตย จนถึงปัจจุบันเห็นควรที่จะอธิบายโดยละเอียดในภายหลัง เนื่องจากเป็นเรื่องสำคัญ และเป็นปัญหาใหญ่ อีกทั้งสาเหตุของการอพยพก็แตกต่างกับในสมัยก่อนเพราะมักเป็นการ ผสมผสานกันระหว่างปัจจัยทางศาสนสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และกฎหมายซึ่งซับซ้อน มาก จึงจำเป็นที่จะต้องอาศัยหลักเกณฑ์ และการวิเคราะห์ถึงการแก้ไข้ปัญหาโดยวิธีที่ รวดเร็ว และละเอียดอ่อนเพื่อให้ได้ผลในทางปฏิบัติมากที่สุด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย